

16 YAŞ ALTI ÇİM HOKEYİ SPORCULARININ SALDIRGANLIK DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER BAKIMINDAN İNCELENMESİ*

Ebru Olcay KARABULUT¹

¹Muğla Ahi Evran Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Geliş Tarihi: 09.11.2012

Kabul Tarihi: 08.10.2013

Özet: Araştırma Türkiye'deki 16 yaş altı Çim Hokeyi sporcularının Saldırganlık Düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesini amaçlayan tarama modeli bir çalışmadır.

Araştırmanın örneklem grubunu 2010 yılında Gaziantep'de düzenlenen 16 yaş altı açık alan çim hokeyi Türkiye şampiyonasına 13 bayan, 14 erkek takımında oynayan 397 sporcudan tesadüfi olarak seçilen ve gönüllülük esası ile ankete katılan 53 bayan, 75 erkek olmak üzere toplam 128 çim hokeyi sporcusu oluşturmaktadır.

Araştırmada geçerlilik ve güvenilirlik çalışması İlter-Kiper (1984) tarafından yapılan 30 maddeden ve 3 alt ölçekten oluşan Saldırganlık Envanteri kullanılmıştır.

Verilerin analizinde betimsel istatistik yöntemlerinden, bağımsız örneklemelerde t testi, Kruskal-Wallis H Testi ve Korelasyon analizi yöntemlerinden yararlanılmıştır.

Sonuç olarak, araştırma grubunu oluşturan çim hokeyi sporcularının genel olarak orta düzeyde saldırgan bir yapıya sahip oldukları, erkeklerin yıkıcı saldırganlık puanlarının, yüksek olduğu, bayanların atılgan saldırganlık puanlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca spor yaşı değişkeni ile atılgan saldırganlık puanları arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Spor yaşı yükseldikçe atılgan saldırganlık puanlarının da yükseldiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: çim hokeyi, saldırganlık, takım sporu

THE LEVELS OF AGGRESSION AMONG FIELD HOCKEY PLAYERS AGED BELOW 16 IN TERMS OF DIFFERENT VARIABLES

Abstract: The research is based on the grounds of a screening model measuring the level of aggression in terms of different variables amongst Turkish Field Hockey players, aged below 16.

The sample group consisted of 128 field hockey players, 53 females and 75 males who had responded to the survey out of the 397 athletes, from 13 women's and 14 men's teams participating in the Turkish Under 16 Field Hockey Tournament in 2010 in Gaziantep.

The Aggression Inventory (Kiper, 1984), which was devised by Ilter-Kiper (1984) consisting of 30 items and 3 subscales, was employed.

Descriptive statistics were calculated; a t-test and Kruskal-Wallis H test and Correlation Analysis methodologies for the independent variables were used for data analysis.

As a result, it was observed that the field hockey players generally have a medium level of aggression. The male athletes were found to be more disruptive aggressive whereas the female athletes were venturesome aggressive. Moreover, a significant correlation was found between the sporting age and the venturesome aggression scores. It has been found that the aggression points increase in parallel to the age of athletes.

Keywords: field hockey, aggression, team sport

* Bu çalışma 2.Uluslararası Sporda Sosyal Alanlar Kongresinde Poster Bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Birey içinde yaşadığı toplumun bir parçasıdır ve toplumun her açıdan sağlıklı olabilmesinin temelinde, o toplumun çekirdeğini teşkil eden çocuk ve ergenlerin her açıdan sağlıklı bir şekilde yetiştirilmesi ve eğitilmesi önem arz etmektedir (1, 2).

İnsan sürekli olarak bir değişim ve gelişim süreci içerisinde yaşamını sürdürür. Bu süreç içerisinde en önemli gelişim ve değişim ergenlik döneminde meydana gelir. Çünkü insanı insan yapan psikolojik, biyolojik ve sosyal değer ve yargılar, kişilik, karakter, sosyalleşme ve buna benzer özellikler çoğunlukla bu dönem içerisinde gelişmekte, kazanılmakta ve bir ömür sürdürülen davranışlar bütünü olarak devam etmektedir (3,1).

Ergenlik, Latin kökenli olan “yetişkinliğe doğru büyüyen anlamındaki adolescere yükleminden türemiştir. Genel olarak söyleyecek olursak ergenlik, yaşam döngüsünün ikinci on yılı olarak tanımlanır (4) . Onur (1993)’a göre ergenliğin ortalama başlangıç yaşı erkeklerde 13-14, kızlarda 11-13’tür. Ergenliğin bitiş yaşı ise kültürel ve ırksal özelliklere bağlı olarak 22-28 yaşlarına kadar uzamaktadır (5) Ergenlik dönemi içerisinde bulunan bireylerin aile tutumu, okul, akran grupları, sosyo kültürel, sosyo ekonomik yaşam şekilleri onların olumlu ve olumsuz sosyal beceriler edinmesinde önemli birer vasıttır. Sosyal becerilerin istedik yönde gelişmesi olumlu sosyalleşmeyi de beraberinde getireceği düşünülmektedir. Olumlu sosyal becerilerin yanı sıra ergenlerde olumsuz sosyal becerilerde gelişebilir. Sosyal beceri eksikliği olan saldırganlık, toplumun her kategorisinde hızla artış eğilimi gösteren bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum özellikle de ergenlik dönemi içerisinde bulunan gençler üzerinde etkisini artırmaktadır. “Sosyal ortama ve okul ortamına uyumsuzluklar, düşük ya da aşırı rahat gelir düzeyi, ailenin çocuklarıyla yeterli düzeyde ilgilenmemesi, anne-babanın eğitim düzeyi, ailede kavgalar, üzüntü, cinsel ilişkilere yakından tanık olma, küçük yaşta çocuklara seyrettirilen şiddet ya da gerilim içerikli filmler, diziler, bilgisayar ve video oyunları çocuk ve gençleri etkileyerek öğrencileri saldırganlığa iten etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır” (2)

Köknel (1996) saldırganlığı, “canlıların temel içgüdülerinden, dürtülerinden biridir” biçiminde

tanımlamakta ve belirli ölçüler içinde saldırganlık, yaşamı sürdürmek için gerekli olan davranışların kaynağı ve itici gücü olarak görülebilir” şeklinde yorumlamaktadır (6). Tiryaki (2000) ise, saldırganlığı “karşısındakine üstün gelmek, onu yönetmek; bir işi bozmak, boşa çıkarmak için düşmanca, incitici, hırpalayıcı, acı/ağrı verici amaçlar taşıyan davranış biçimi” olarak tanımlamaktadır (7). Saldırgan davranışlar amaca yönelik davranışlardır ve bir kişiye, gruba ya da topluma yönelik olabilir. Bu tür davranışlarla karşılaşan kişilerde ya kaçınma davranışı, ya da benzer davranışlarla karşı koyma davranışı görülür. Özellikle kişilerarası ilişkilerde ve etkileşimde belirli davranış örüntüleri vardır. Bu davranış örüntülerinin bir ucunda çekingenlik, diğer ucunda saldırganlık ve ortada atılganlık davranış örüntüleri söz konusudur (1).

Saldırganlık; yıkıcı saldırganlık, atılganlık ve edilgen saldırganlık olmak üzere üç başlıkta incelenebilir. Yıkıcı saldırganlık, düşmanlık içeren saldırganlıkla eş anlamlı olarak düşünülmektedir. Bu duygu yoğunluğu içindeki kişi, toplumun kabul etmeyeceği saldırgan bir tutum sergileyebilmektedir. Burada, kişi kendine zarar verdiğine inandığı kaynağa doğru hareketle, zarar verme amacını taşımaktadır (8). Edilgen saldırganlık, karşısındaki kişiyi öfkelenmeden saldırganlık duygusunun tatmin edilmesidir. Burada karşısındakini somut olarak incitme arzusu baskındır. Edilgen saldırganlık pasif bir davranış şekli olduğu için, burada sürekli mücadeleden kaçma söz konusudur (8,9). Edilgen saldırganlık bireylerin başkasına küsmeye, surat asma, üzülüğünü, incindiğini, kızdığını dolaylı ve dolaysız duyurmaları sebebi ile dolaylı bir saldırganlık türü olarak da değerlendirilebilmektedir (10) Atılganlık ise, tam olarak saldırgan olma anlamına gelmemekte, kişiler arası iletişim ve etkileşimi kurmadaki sağlıklı davranış biçimlerinden birisi olarak belirtilmektedir(8). Atılganlık aynı zamanda bireyin haklarını korumada, düşüncelerini, duygularını ve inançlarını doğrudan, dürüst, uygun yollarla ve başkalarının haklarını gözeterek ortaya koyma biçimidir (12). Atılganlık davranışında düşünce kabul ettirilmeye çalışılırken, saygı çerçevesi içerisinde yapılmaktadır. Ancak atılganlık gösteren kişiler kendilerine saygısızlık ve haksızlık yapılmasına izin vermezler (13).

Toplum, saldırgan davranışlara izin vermeyeceği için, kişi bu davranışını ya bastırma yoluna

gidecek ya da toplumun kabul edeceği bir şekilde ortaya koyacaktır. Sporsal faaliyetler bu yollardan birisidir. Kişi bizzat spor yapma yolu ile veya özdeşleştiği takımın oyuncusuyla saldırganlık içgüdüsünü tatmin etme yolunu seçebilir (11).

Sporda saldırganlık davranışı gerçekleştiğinde ise iki farklı saldırganlık tipinden söz edilebilir. Birincisi araçsal saldırganlık, ikincisi de düşmanlık içeren saldırganlıktır. Karşılıklı temas halinde yapılan spor dallarında, anlayışlı olmayı gerektiren, takımın faydasına olan ve spordaki özel durumdan doğan gereklilikler (savunma oyuncusunun hakeme fark ettirmeden hücum oyuncusunu itmesi) araçsal saldırganlığı, kuralların ihlal edildiği ve rakibe zarar verme niyetiyle yapılanlar ise (kasti tekme atma) düşmanlık içeren saldırganlığı ifade etmektedir (7).

Son yıllarda okullarda, spor salonlarında, stadyumlarda saldırgan davranışlar giderek yoğunluk kazanmaktadır. Çocuklar ve gençler yaşanan kötü örneklerden etkilenmekte, zaman zaman sorunlarına da bu tür yöntemlerle çözüm yoluna gitmektedirler. Spor ile uğraşan ergenlerin spor ortamında sergiledikleri saldırganlık davranışları ve çeşitlerinin belirlenmesi ve nedenlerinin ortaya konması, sporda şiddet ve saldırganlığın önlenmesi açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı 16 yaş altı çim hokeyi sporcularının saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesidir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırma Türkiye'deki 16 yaş altı çim hokeyi sporcularının Saldırganlık Düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesini amaçlayan tarama modellenmiş bir çalışmadır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2010 yılında Gaziantep'te düzenlenen 16 yaş altı açık alan çim hokeyi Türkiye şampiyonasına 13 kadın, 14 erkek takımında oynayan 397 sporcu oluşturmaktadır.

Örneklem grubunu ise, tesadüfi olarak seçilen ve gönüllülük esası ile ankete katılan 53 bayan, 75 erkek olmak üzere toplam 128 çim hokeyi sporcusu oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada geçerlilik ve güvenilirlik çalışması İlter-Kiper (1984) tarafından yapılan 30 maddeden ve 3 alt ölçekten oluşan Saldırganlık Envanteri kullanılmıştır (14).

Envanteri alt boyutları; 1. Atılğanlık, 2. Yıkıcı saldırganlık, 3. Edilgen saldırganlık şeklinde adlandırmıştır. Ölçeğin her maddesi; bana hiç uymuyor= -3, bana biraz uymuyor= -2, bana uymuyor= -1, kararsızım= 0, bana uyuyor= +1, bana biraz uyuyor= +2, bana çok uyuyor= +3 arasında yanıtlamayı içeren 7'li likert tipidir.

Verilerin Analizi

Verilerin betimsel istatistiksel analizlerinin yapılmasında SPSS 15.0 istatistik paket programı kullanılmış ve sporculardan ölçek sonucu elde edilen bilgiler puanlama yönergesine uygun olarak puanlanmıştır. Veriler öncelikle yüzde ve frekansları alınarak özetlenmiş, daha sonra normallik gösterip göstermedikleri One- Simple Kolmogorov-Smirnov testi ile test edilmiştir. Cinsiyet ve anne eğitim düzeyi değişkenlerinin normal dağılım gösterdikleri tespit edildiğinden Independent-Samples t testi uygulanmıştır. Spor yaşı ve baba eğitim düzeyi değişkeninde ise normal dağılım ve homojenlik koşulları yerine gelmediği için Non-Parametrik testlerden Kruskal Wallis testi uygulanmış ve tablolar halinde sunulmuştur. İstatistiksel anlamlılık için ise .05 anlamlılık düzeyi seçilmiştir.

BULGULAR

Tablo 1'e bakıldığında, sporcuların 53'ünün (%41,4) bayan, 75'inin (%58,6) erkek olduğu, 32'sinin (%25) 13 yaşında, 55'inin (%43) 14 yaşında, 28'inin (%21,9) 15 yaşında ve 13'ünün de (%10,2) 16 yaşında olduğu görülmektedir. Sporcuların 92'si (%71,9) 1 yıldan daha az süredir, 21'i (%16,4) 1-3 yıldır, 15'i de (% 11,7) 4 yıldan fazla süredir spor yapmaktadır. Tabloda ayrıca çim hokeyi ile uğraşan sporcuların 93'ünün (%72,7) annesi ilköğretim mezunu, 35'inin' de (% 27,3) lise mezunu olduğu görülürken, 73'ünün (% 57) babasının ilköğretim mezunu, 43'ünün (%33,6) lise mezunu ve 12'sinin de (% 9,4) üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 1. Araştırma Grubunun Demografik Değişkenlerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Bayan	53	41,4
	Erkek	75	58,6
	Toplam	128	100
Yaş	13	32	25,0
	14	55	43,0
	15	28	21,9
	16	13	10,2
	Toplam	128	100
Spor Yılı	1yıldan az	92	71,9
	1-3	21	16,4
	4*	15	11,7
	Toplam	128	100
Anne Eğitim	İlköğretim	93	72,7
	Lise	35	27,3
	Toplam	128	100
Baba Eğitim	İlköğretim	73	57,0
	Lise	43	33,6
	Üniversite	12	9,4
	Toplam	128	100

Tablo 2. Saldırganlık Envanteri Alt Ölçeklerinden, Yıkıcı Saldırganlık, Atılğanlık, Edilgen Saldırganlık ve Genel Saldırganlık Puanlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikleri

	N	Min	Max	Mean
Yıkıcı Saldırganlık	128	-2,00	2,90	,856
Atılğan Saldırganlık	128	-1,80	2,90	1,043
Edilgen Saldırganlık	128	-2,20	2,80	,582
Genel Saldırganlık	128	-2,77	,82	,995

Tablo 3. Araştırma Grubunun Saldırganlık Envanteri Alt Boyutlarına Ait Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

Alt Boyutlar		n	$\bar{X}$	s	t	p
Yıkıcı Saldırganlık	Bayan	53	,609	,951	-2,220	0,08*
	Erkek	75	1,030	1,125		
Atılğan Saldırganlık	Bayan	53	,858	1,195	-3,050	0,03*
	Erkek	75	,192	1,246		
Edilgen Saldırganlık	Bayan	53	1,294	1,141	2,058	0,42
	Erkek	75	,866	1,170		
Genel Saldırganlık	Bayan	53	,877	2,632	-1,234	0,22
	Erkek	75	1,06	3,202		

Tablo 4. Araştırma Grubunun Saldırganlık Envanteri Alt Boyutlarına Ait Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Korelasyon Testi Sonuçları

Yaş		Yıkıcı Saldırganlık	Atılğan Saldırganlık	Edilgen Saldırganlık	Genel Saldırganlık
	r	-,073	-,167	,082	-,109
	p	,412	,050	,359	,22
	N	128	128	128	128

Tablo 2’de envanterin ve alt boyutlarının puan ortalamalarının tanımlayıcı istatistikleri görülmektedir. Sporcuların yıkıcı saldırganlık alt boyutu puan ortalaması $\bar{x} = ,856$, atılğan saldırganlık puan ortalaması $\bar{x} = 1,043$, edilgen saldırganlık puan ortalaması $\bar{x} = ,582$ ve genel saldırganlık puan ortalaması ise $\bar{x} = ,995$ olarak bulunmuştur.

Tablo 3 incelendiğinde sporcuların yıkıcı saldırganlık puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(128)} = -2,220$; $p < ,05$]. Bayanların puanlarının ($\bar{x} = ,609$), erkeklerin puanlarına ($\bar{x} = 1,030$) göre düşük olduğu belirlenmiştir.

Atılğan saldırganlık puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(128)} = -3,050$; $p < ,05$].

Bayanların puanlarının ($\bar{x} = ,858$), erkeklerin puanlarına ($\bar{x} = ,192$) göre yüksek olduğu belirlenmiştir.

Edilgen saldırganlık ve genel saldırganlık puan ortalamaları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($p > ,05$).

Sporcuların yaşı ile “yıkıcı saldırganlık”, “atılğan saldırganlık” ve “genel saldırganlık” düzeyleri arasında düşük düzeyde negatif, anlamsız bir ilişki bulunmuştur. Sporcuların yaşı ile edilgen saldırganlık düzeyleri arasında düşük düzeyde pozitif ve anlamsız bir ilişki bulunmuştur. Sporcuların spor yaşı değişkeni ile atılğan saldırganlık puanları arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir.

Tablo 5’de elde edilen verilerden anlaşılacağı üzere sporcuların Atılğan saldırganlık puanları, spor yılı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(128)} = 7,403$; $p < ,05$]. En yüksek sıra ortalaması 4 yıl ve daha fazla süredir spor yapan sporcularda ($\bar{x} = 69,55$), en düşük sıra ortalamasının da 1 yıldan az süredir spor yapan sporcularda ($\bar{x} = 43,20$) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 5. Araştırma Grubunun Saldırganlık Envanteri Alt Boyutlarına Ait Puanlarının Spor Yaşı Değişkenine Göre Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

		N	Sıra Ort	sd	X ²	p
Yıkıcı Saldırganlık	1 Yıldan az	92	66,67	2	1,127	,569
	1-3 yıl	21	58,98			
	4*	15	58,90			
Atılğan Saldırganlık	1 Yıldan az	92	43,20	2	7,403	,025*
	1-3 yıl	21	57,57			
	4*	15	69,55			
Edilgen Saldırganlık	1 Yıldan az	92	66,56	2	1,025	,599
	1-3 yıl	21	59,86			
	4*	15	58,37			
Genel Saldırganlık	1 Yıldan az	92	67,42	2	2,165	,339
	1-3 yıl	21	58,90			
	4*	15	54,40			

Tablo 6. Araştırma Grubunun Saldırganlık Envanteri Alt Boyutlarına Ait Puanlarının Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Baba Eğitim	N	Sıra Ort	sd	X ²	p
Yıkıcı Saldırganlık	İlköğretim	73	68,90	2	2,461	,292
	Lise	43	58,01			
	Üniversite	12	60,96			
Atılğan Saldırganlık	İlköğretim	73	42,75	2	6,933	,031*
	Lise	43	59,85			
	Üniversite	12	70,82			
Edilgen Saldırganlık	İlköğretim	73	65,18	2	1,333	,514
	Lise	43	66,58			
	Üniversite	12	52,92			
Genel Saldırganlık	İlköğretim	73	68,38	2	2,006	,367
	Lise	43	60,34			
	Üniversite	12	55,79			

Tablo 7. Araştırma Grubunun Saldırganlık Envanteri Alt Boyutlarına Ait Puanlarının Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre t- Testi Sonuçları

Alt Boyutlar	Anne Eğitim	n	$\bar{X}$	s	t	p
Yıkıcı Saldırganlık	İlköğretim	93	,857	1,066	,012	,990
	Lise	35	,854	1,107		
Atılğan Saldırganlık	İlköğretim	93	1,134	1,155	1,407	,165
	Lise	35	,802	1,200		
Edilgen Saldırganlık	İlköğretim	93	,554	1,268	-,414	,680
	Lise	35	,657	1,238		
Genel Saldırganlık	İlköğretim	93	2,546	2,962	,383	,703
	Lise	35	2,314	3,087		

Yıkıcı saldırganlık, edilgen saldırganlık ve genel saldırganlık puan ortalamaları ile spor yılı değişkeni arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>,05$).

Tablo 6'da görüldüğü üzere sporcuların Atılğan saldırganlık puanları, babanın eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$t_{(128)}= 6,933$; $p<,05$]. En yüksek sıra ortalaması babası üniversite mezunu olan sporcularda ($\bar{x} = 70,82$), en düşük sıra ortalamasının da babası ilköğretim mezunu olan sporcularda ($\bar{x} = 42,75$) olduğu tespit edilmiştir.

Yıkıcı saldırganlık, edilgen saldırganlık ve genel saldırganlık puan ortalamaları ile babanın eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>,05$).

Tablo 7'de görüldüğü üzere sporcuların Genel saldırganlık ve alt boyutlarının puanları ile annenin eğitim değişkeni arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Tablo 2'de envanterin ve alt boyutlarının puan ortalamalarının betimsel istatistikleri görülmektedir. Sporcuların yıkıcı saldırganlık alt boyutu puan ortalaması $\bar{x} = ,856$, atılğan saldırganlık puan ortalaması $\bar{x} = 1,043$, edilgen saldırganlık puan ortalaması $\bar{x} = ,582$ ve genel saldırganlık puan ortalaması ise $\bar{x} = ,995$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin her maddesi "bana hiç uymuyor= -3", "bana biraz uymuyor= -2", "bana uymuyor= -1", "kararsızım=0", "bana uyuyor= +1", "bana biraz uyuyor= +2", "bana çok uyuyor= +3", arasında yanıtlamayı içeren 7'li likert tipidir.

Bu tanımlamadan yola çıkarak, sporcuların yıkıcı saldırganlık ve atılğan saldırganlık düzeylerinin "bana uyuyor" a yakın olduğu, edilgen saldırganlık düzeylerinin "kararsızım" ile "bana uyuyor" arasında olup "bana uyuyor"a daha yakın olduğu söylenebilir. Genel saldırganlık düzeyinin ise "bana biraz uyuyor" ile "bana çok uyuyor" arasında olup "bana çok uyuyor"a yakın olduğu söylenebilir.

Bu bilgiler ışığında araştırma grubunu oluşturan çim hokeyi sporcularının genel olarak saldırgan bir yapıya sahip oldukları, aynı zamanda düşünce, istek ve inançlarını karşısındakinin haklarını çiğnemenin ifade eden, duygu ve düşüncelerini direk ve dürüst olarak ifade edebilen bir yapıya sahip oldukları sonucuna varılabilir.

Yapılan çalışmada erkeklerin yıkıcı saldırganlık puanlarının bayanlardan yüksek olduğu, bayanların atılğan saldırganlık puanlarının da erkeklerden yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada ayrıca sporcuların cinsiyetleri ile edilgen saldırganlıkları ve genel saldırganlık puanları arasında bir fark tespit edilmemiştir.

Ortaya çıkan bu sonuca, ailelerin çocukları yetiştirmede sergiledikleri farklı tutumların ayrıca toplumun kız ve erkek çocuklardan bekledikleri farklı davranışların etkisi olduğu söylenebilir. Toplumumuzda erkek çocukların saldırgan davranışlar sergilemeleri hoş karşılanmakta, kız çocuklarının saldırgan davranışları ise ayıplanmakta, onaylanmamakta hatta bastırılmaktadır. Bu durumda kız çocuklarının erkek çocuklara oranla ve özellikle fiziksel saldırganlık davranışının az düzeyde seyretmesini sağladığını ifade edebiliriz. Cinsiyetler arasındaki farklılıklardan kaynaklanan

saldırgan davranış türü “kızların daha çok sözel ve zihinsel, erkeklerde ise fiziksel saldırganlık” davranışı gösterdikleri şeklinde genellenmektedir (15,16).

Soykan (1993), Steinberg (1993), Bettencourt and Miller (1996), Hamby ve Sugarman (1999), Scharf (2000), Masalcı, (2001), Rabiner ve ark, (2005), Çobanoğlu, (2006), Ağlamaz, (2006), Şahan, (2007), farklı gruplarla yaptıkları çalışmalarda erkeklerin kızlara oranla daha fazla yıkıcı, fiziksel saldırganlık sergilediklerini tespit etmişlerdir (15,16,17,18,19,20,21,22,23,24). Bu çalışmalar araştırma bulguları ile paralellik arz etmektedir.

Tablo 4. de elde edilen bulgulara bakıldığında, sporcuların yaşı ile “yıkıcı saldırganlık”, “atılğan saldırganlık” ve “genel saldırganlık” düzeyleri arasında düşük düzeyde negatif, anlamsız bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgudan yola çıkarak çim hokeyi sporcularının yaşlarının artması ile birlikte yıkıcı saldırganlık ve atılğan saldırganlık ve genel saldırganlık düzeylerinin azaldığı ancak bu durumun istatistiksel olarak bir anlam ifade etmediği söylenebilir.

Sporcuların yaşı ile edilgen saldırganlık düzeyleri arasında düşük düzeyde pozitif ve anlamsız bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgudan yola çıkarak çim hokeyi sporcularının yaşlarının artması ile birlikte edilgen saldırganlık düzeylerinin arttığı ancak bu durumun istatistiksel olarak bir anlam ifade etmediği söylenebilir.

Sporcuların spor yaşı değişkeni ile atılğan saldırganlık puanları arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Spor yaşı yükseldikçe atılğan saldırganlık puanlarının da yükseldiği görülmektedir. Atılğan saldırganlık düşünüldüğü gibi olumsuz bir saldırganlık kavramını tanımlamaz. Atılğan saldırganlık, başkalarının haklarını ihlal etmeden, kişinin kendi haklarını kabul edilebilir biçimde savunması şekli, etkili bir iletişim şeklidir (5). Bu tanımdan hareketle spor yaşının fazla olmasının atılğan saldırganlığı olumlu etkilediği söylenebilir. Spor ortamındaki deneyim, özgüven, bilgi ve yeteneklerin bu sonuçları etkilediği düşünülebilir. Kırmınoğlu ve ark (2008), yaptıkları çalışmada spor yaşının atılğan saldırganlığı olumlu etkilediği sonucuna varmışlardır (2) . Bu sonuç araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Çalışmada elde edilen diğer bir sonuç ise, sporcuların annelerinin eğitim durumlarının saldırganlık düzeylerini etkilemediği ancak babanın eğitim durumunun atılğan saldırganlık düzeyini etkilediği şeklindedir. Ana-baba eğitim düzeyi çocuk yetiştirmede önemli bir etkidir. Eğitim seviyesi yüksek ana-babanın çocuk bakma, onlarla ilgilenme, eğitim verme, davranış kazandırma gibi konulardaki yaklaşımları ile eğitim seviyesi düşük olanların yaklaşımları birbirlerinden farklı olacağı düşünülebilir. Bununla beraber annenin eğitim düzeyine bakıldığında genelinin ilköğretim mezunu olduğu görülebilir. Bu sonuçta bize annelerin genelinin ev hanımı olduğunu düşündürebilir. Annelerin eğitim seviyesi değişse de çocuğunu yetiştirirken geleneksel çocuk yetiştirme kalıplarına göre hareket etmesi bu kalıpların dışına çıkmamış, olması saldırganlık düzeylerini etkilememiş olabilir. Tuzgöl (1998), Gürsoy (2002), Demirhan (2002), Gökbüzoğlu (2008), farklı gruplarla yaptıkları çalışmalarda da anne eğitim düzeyi ile saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı ilişki tespit edilememiştir (25,26,27,28). Bu bulgular araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Aslında anne eğitim düzeyinde olduğu gibi baba eğitim düzeyi de çocuklara yaklaşım tarzında farklılık gösterebilir. Çocukların gelişim döneminde ebeveyni taklit etme çok sık rastlanan bir durum olduğu da söylenebilir. Toplumumuzda erkeklerin daha saldırgan oldukları bulgusundan hareketle, babaların bu konuda erkek çocuklarının üzerinde daha etkili bir model olacağını belirtebiliriz. Babanın çocuk yetiştirmedeki tutumu da bireyin kişiliğinin gelişmesinde önemli bir role sahip olduğuna göre, eğitim seviyesi farklı bireylerin çocuklarının da saldırganlık düzeyleri arasında farklar olması beklenmektedir. Eğitim seviyesi farklı düzeylerde bulunan babaların çocuklarıyla kuracakları iletişim şekli ve tutumları da farklılaşmaktadır. Fray ve Mark (1987), eğitim seviyesi düşük anne-babaların çocuklarıyla sağlıklı ilişkiler kuramadıklarını, dolayısıyla saldırgan bireyler yetişmelerine sebep olduklarını vurgulamışlardır (29).

Sonuç olarak sporcularının genel olarak saldırgan bir yapıya sahip oldukları, aynı zamanda düşünceli ve haklarına sahip çıktıkları, spor yaşının ve babanın eğitim durumunun atılğan saldırganlık düzeylerini olumlu etkilediği tespit edilmiştir.

Öneriler;

- Anne-babalar özellikle çocuklarının yanında saldırgan davranışlar sergilemekten kaçınmalıdır,
- Aile, beden eğitimi öğretmeni veya antrenör, saldırgan davranışlar sergileyen çocukları denetim altında tutmalı, onlara sorumluluklar vererek davranışlarının düzelmesinde yardımcı olmalıdır,
- Öğretmen ve antrenörlerin de saldırgan davranışlarını kontrol etmelerine destek verecek eğitimler verilmelidir.
- Benzer çalışmalar farklı ölçek ve farklı gruplarla da yapılarak bu alana daha fazla katkı sağlanabilir.

KAYNAKLAR

1. Erdoğan, MY, Oto, R. "Sokakta Çalışan ve Çalışmayan Çocukların Atılganlık ve Saldırganlık Davranışları Açısından Karşılaştırılmaları". *Kriz Dergisi* 12: 11-23, 2004.
2. Kırmıoğlu, H., Parlak N, Derecelioğlu Ç, Kepoğlu A., "Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Spora Katılım Düzeylerine Göre İncelenmesi" Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 2 (2):147-154, 2008.
3. Kırmıoğlu, H., "İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Madde Kullanımı Ve Bağımlılığını Önlemede, Okul Yöneticisi, Beden Eğitimi Ve Rehber Öğretmenlerin Bilgi, Görüş Ve Önerileri (Ankara İl Örneği)", Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara, 2007.
4. Steinberg, L. Ergenlik. (Çev. Figen Çok vd.). İmge Kitabevi. Ankara, 2007.
5. Arı, R. Gelişim ve öğrenme (1. Baskı), Konya Atlas kitabevi, ss, 82-85, 2003.
6. Köknel, Ö., Bireysel ve Toplumsal Şiddet. Altın Kitaplar Yayınevi (1. basım), İstanbul, 1996.
7. Tiryaki, Ş., Spor Psikolojisi, Kavramlar, Kuramlar ve Uygulama, Eylül Kitap ve Yayınevi, Ankara, 2000.
8. Bostan, G., Kılıçgil E., "Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencisi Olan ve Olmayan Ankara Üniversitesi Öğrencilerinin Saldırganlık Boyutları", *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 6 (3):133-140, 2008.
9. Güner, ÇB., "Takım Sporları ve Bireysel Sporlar Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi", Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2006.
10. Başaran, İE. Eğitim Psikolojisi, Aydan Web Tesisleri 5. Basım, ss: 141,142, Ankara, 1998.
11. Cengiz, R., "Futbol Antrenörlerinin Saldırganlık Türleri ve Şiddet Olaylarına Bakış Açıları", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara, 2004.
12. Dervent F., Arslanoğlu E., Şenel Ö. "Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri ve Sportif Aktivitelere Katılımla İlişkisi (İstanbul İli Örneği)", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (1): 523-525, 2010.
13. Kabak F. "Ergenlerde Spora Katılımın Saldırgan Davranışlar Üzerine Etkilerinin İncelenmesi" Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009.
14. Kiper İ. Saldırganlık Türlerinin Çeşitli Ekonomik, Sosyal ve Akademik Değişkenlerle İlişkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1984.
15. Soykan F. "Türk Sinemasında Kadın ve Şiddet", 3P:Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji Dergisi, 1 (4), 21-32, 1993.
16. Steinberg, L. Adolescence, (3. Baskı), New York: McGraw-Hill, Inc. 1993.
17. Bettencourt, B.A., Miller, N., "Gender Differences in Aggression as a Function of Provocation: A Meta Analysis". *Psychological Bulletin*. 119 (3), 1996.
18. Hamby, S., Sugarman, D., "Acts of Psychological Aggression Against a Partner and Their Relation to Physical Assault and Gender." *Journal of Marriage & The Family*. November. 61(4), 1999.
19. Scharf SC. Gender Differences in Adolescent Aggression: an Analysis of Instrumentality vs. Expressiveness, Unpublished Doctoral Thesis Michigan University Dep. of Clinical Psych., Michigan, 2000.
20. Masalcı, A.D., Aile İçi Etkileşimlerle Çocuğun Saldırganlık Düzeyi ve Uygu Davranışının Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2001.
21. Rabiner, DL., Coie, JD., Miller J, Shari ; Boykin, Anne SM. ; Lochman, J E. "Predicting The Persistence Of Aggressive Offending Of African American Males From Adolescence Into Young Adulthood: The Importance Of Peer Relations, Aggressive Behavior, And ADHD Symptoms." *Journal Of Emotional And Behavioral Disorders*, September, 13 (3), 2005.
22. Çobanoğlu, G. "Takım Sporları ve Bireysel Sporlar Yapan Sporcuların Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi". Yüksek Lisans Tezi. 19 Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Samsun, 2006.
23. Ağlamaz, T., "Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Puanlarının Kendini Açma Davranışı, Okul Kültü-

- rü, Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Anne-Baba Öğrenim Düzeyi ve Ailenin Aylık Gelir Düzeyi Açısından İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Samsun, 2006.
24. Şahan, M., Lise Öğrencilerinde Saldırganlığı Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2007.
  25. Tuzgöl, M., Anne-Baba Tutumları Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1998.
  26. Gürsoy, F., “Annesi Çalışan ve Çalışmayan Çocukların Saldırganlık Eğilimlerinin İncelenmesi”. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi. 6 (7), 2002.
  27. Demirhan, M. “Kendi Açma Düzeyleri Farklı Genel Lise Öğrencilerinin Bazı Değişkenler Açısından Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi”. Anadolu Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi., Eskişehir, 2002.
  28. Gökbüzoğlu, B., “Ergenlerin Saldırganlık Düzeyleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008.
  29. Ateş, N. “Hayvan Besleyen ve Beslemeyen Çocukların Saldırganlık Eğilimlerinin İncelenmesi”, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005.